
Słowo od Redakcji

Niezwykłe miło nam oddać w Państwa ręce siódmy numer czasopisma naukowego „Załącznik Kulturoznawczy”. Tym razem proponujemy aż dwa działy tematyczne, które łączy przynależność do szerszego obszaru, jakim są badania nad kulturą popularną.

Szczególną okolicznością przyświecającą idei pierwszego z działów, za-tytułowanego *Hitchcock – rozchylenie kurtyny* (redaktorzy naukowci: Robert Birkholc, Brygida Pawłowska-Jądrzyk), jest 40. rocznica śmierci „mistrza suspensu”, co uznaliśmy za dobry punkt wyjścia do ponownego przyjrzenia się twórczości reżysera, który przez lata inspirował nie tylko filmowców, ale też teoretyków kina, reprezentujących niekiedy skrajnie odmienne nurty badawcze. Choć twórczość reżysera *Ptaków* doczekała się już bardzo obfitej bibliografii, istnieją co najmniej dwa powody, by jeszcze raz zająć się jego dorobkiem. Po pierwsze, Hitchcock nie tylko nie traci współcześnie na znaczeniu, lecz ugruntowuje swoją pozycję w panteonie mistrzów kina, o czym świadczyć może swego rodzaju awans *Zawrotu głowy*, który zajął pierwsze miejsce na liście najlepszych filmów wszechczasów, tworzonej co dekadę przez brytyjski magazyn „Sight and Sound”. Po drugie, Hitchcock – który miał wybitny zmysł medialny – znakomicie wpisuje się w pejzaż współczesnej kultury. Twórczość reżysera *Okna na podwórze* wciąż jest przedmiotem licznych popkulturowych nawiązań, artystycznych przetworzeń i wideoeseistycznych analiz zamieszczanych w Internecie (czemu skądinąd poświęcony jest jeden z artykułów wchodzących w skład działu). Chcieliśmy zatem ponownie zapytać o fenomen „mistrza suspensu”, przyglądając się takim zagadnieniom, jak kreacja postaci kobiecych (Iwona Kolańska-Pasteczyk), obraz miasta (Izabela Tomczyk-Jarzyna), autotematyzm filmów „Hitcha” (Robert Birkholc) czy zasady graficzne stosowane w jego dziełach (Agnieszka Smaga). Przedmiotem refleksji zamieszczonych w bloku tematycznym artykułów są ponadto parateksty związane z twórczością reżysera – trailer *Psychozy* (Anna Górny) oraz współczesne wideoseje poświęcone Hitchcockowi (Paweł Bliński). Swego rodzaju uzupełnienie działu tematycznego stanowi esej Katarzyny Taras z działu *Komentarze. Opinie. Glosy*, przedstawiający kulisy realizacji *Memory of the Camps* – nieukończonego filmu dokumentalnego zawierającego materiały nakręcone po wyzwoleniu obozów koncentracyjnych, przy którym współpracował

brytyjsko-amerykański twórca. Mamy nadzieję, że artykuły, osadzające dzieła twórcy *Ptaków* w szerokim spectrum filmowym, kulturowym i medialnym, pozwolą rzucić nowe światło na dorobek jednego z najważniejszych reżyserów w historii światowego kina.

Idea drugiego, dwujęzycznego działu tematycznego niniejszego numeru – *Badania muzyki popularnej / Pop Music Studies* (redaktor naukowy działu: Leonardo Masi) – narodziła się podczas konferencji *Popular Music Studies in Europe: History, Methodologies, Perspectives*, która odbyła się na Wydziale Nauk Humanistycznych UKSW w październiku 2019 roku. Jej celem było zgromadzenie polskich i europejskich naukowców podejmujących w swoich badaniach zagadnienia związane z muzyką popularną. Pod tym względem szczególnie ważę należy przypisać przybyciu Ruperta Tilla, prezesa IASPM (International Association for the Study of Popular Music) – organizacji utworzonej w 1981 roku, która ma liczne oddziały na świecie, ale jeszcze nie w Polsce, oraz obecności Franco Fabbriego, jednego z najwyższych autorytetów w tej dziedzinie, który kilkakrotnie przewodniczył IASPM (jego artykuł o dziejach badań nad muzyką popularną we Włoszech publikujemy jako drugi w dziale). Istotnym zbiegiem okoliczności okazał się fakt, że niedługo po konferencji nakładem wydawnictwa Routledge ukazała się ważna książka *Made in Poland* (w ramach serii „Global Popular Music”), w której znalazły się artykuły o polskiej muzyce popularnej autorstwa najwybitniejszych badaczy z naszego kraju. Chcielibyśmy potraktować teksty zawarte w drugim dziale tematycznym niniejszego numeru „Załącznika” jako pewne uzupełnienie tej publikacji. Zebrane eseje, zestawiające opracowania dotyczące historii polskich badań nad muzyką rozrywkową (Leonardo Masi, Jakub Kasperski) z artykułami o sytuacji w innych krajach (Jan Blüml o Czechosłowacji oraz wspomniany już F. Fabbri), a także dwoma tekstami o nastawieniu metodologicznym (Jacopo Conti badający za pomocą narzędzi semiotycznych strukturę piosenek The Beatles oraz Mariusz Gradowski i Monika Konert-Panek poddający analizie utwór *The Millionaire Waltz* brytyjskiego zespołu Queen) tworzą żywy, ciekawy dialog, a ponadto pokazują – w minimalistycznym ujęciu – interdyscyplinarność *popular music studies*: odnajdujemy tu bowiem perspektywy muzykologiczne, kulturoznawcze, literaturoznawcze, językoznawcze, socjologiczne, historyczne (czasem nawet w obrębie tego samego artykułu).

W dziale *Dociekania kulturologiczne* prezentujemy esej Roberta Pawlika poświęcony Giambattistie Vico oraz Hermanowi Usenerowi – myślicielom, których dzielą blisko dwa stulecia, ale łączy hipoteza o lękowych źródłach powstania kultury, która miałyby stanowić „ludzka” odpowiedź na metafizyczną grozę. Z artykułem tym koresponduje, opublikowane w dziale *Aneks*, tłumaczenie niedostępnego dotąd po polsku klasycznego tekstu Hermana Usenera *Keraunos. Przyczynek do historii pewnego wyobrażenia religijnego*, co nadaje całości numeru pewnego rodzaju klamrową konstrukcję. W dziale *Dociekania...* odnajdziecie Państwo również artykuł Magdaleny Złockiej-Dąbrowskiej, w którym także poruszona jest kwestia genezy kultury – tym razem jednak ugruntowana w ukształtowaniu się języka jako specyficznie ludzkiego kodu komunikacyjnego¹. Dodajmy, że i tu zawarty jest komponent „lękowy”: w świetle przedstawionych analiz – łączących antropologię generatywną Erica Gansa z filozofią kultury Ernsta Cassirera oraz ontologią Martina Heideggera – podstawowa funkcja języka sprowadza się do tego, by ludzie, zamiast walczyć, próbowali się ze sobą porozumieć.

Zachęcamy także do lektury stałych działów naszego pisma: *Varia* (z tekstami Anny Hoss o filmowych przedstawieniach psychiatrów; Barbary Trygar podejmującej próbę lektury powieści Wojciecha Karpińskiego przez pryzmat badań neurologicznych Antonio Damasio; Magdaleny Szczypiorskiej-Chrzanowskiej omawiającej spektakl *Album Karla Höckera* grupy Trans-Atlantyck; Pawła Stangreta, który przedstawia propozycję metodologii badań nad postaciami legendarnych twórców artystycznych, oraz Joanny Niewiarowskiej rekonstruującej dyskusje wokół polskich kabaretów okresu pierwszej wojny światowej); *Analizy i interpretacje* (z artykułami Katarzyny Gołos-Dąbrowskiej o teatralnej adaptacji *Opętanych* Witolda Gombrowicza dokonanej przez Krzysztofa Garbaczewskiego, a także Anety Kliszcz o grach z czytelnikiem, jakie prowadzi Arturo Pérez-Reverte w powieści *Szachownica flamandzka*); *Wywiad* (w tym numerze rozmowa Izabeli Tomczyk-Jarzyny z reżyserem Filipem Bajonem); *Chronometr* (autorska

¹ Zob. też poruszające pokrewną problematykę teksty z działu *Dociekania kulturologiczne* opublikowane we wcześniejszych numerach „Załącznika”: M. Danielewiczowa, *Do czego konieczny jest język? Co jest konieczne w języku?* (2017, nr 4); R. Borocho, *Wokół ewolucji języka – hipotezy o źródłach mowy ludzkiej i ich wartość naukowa* (2018, nr 5).

rubryka Jana Zielińskiego); *Fotoesej i okolice* (w którym Agnieszka Karpień i Jessica Kufa omawiają swój projekt fotograficzno-badawczy *Codziennosc jest nudna*, Anna M. Zarychta analizuje album *Echoes Shades* Piotra Zbierskiego, a Teresa Dobrzyńska „oprowadza” po Festiwalu Litery – *Słowo, litera, znak*); wreszcie *Komentarze. Opinie. Glosy* (gdzie oprócz wspomnianego tekstu Katarzyny Taras, poświęconego wkładowi Alfreda Hitchcocka w produkcję dokumentu *Memory of the Camps*, publikujemy Katarzyny Machtył notatki z lektury książki Małgorzaty Jankowskiej *Żywotność kanonu* oraz refleksje Jacka Kopcińskiego nad kondycją polskiego dramatu współczesnego).

Liczymy, że szerokie spektrum podejmowanych zagadnień, a także troska, jaką przykładamy do wysokiego poziomu merytorycznego prezentowanych tekstów, przyniosą Państwu zarówno przyjemności lekturowe, jak i korzyści poznawcze.

Redakcja